

Je opravdu složité připustit si, že jsme byli zneužiti, když nemůžeme popřít, že jsme k tomu dali svolení. I já se celé roky budu potýkat s takovým uvažováním a nebudu schopná označit se za oběť,“ píše Vanessa Springora ve své knize *Svolení*, kterou v loňském roce vydalo česky nakladatelství Host. Jako čtrnáctiletou si ji v osmdesátých letech vyhlédl téměř padesátiletý spisovatel, literární hvězda Gabriel Matzneff, vsugeroval jí dojem, že spolu prožívají jedinečný milostný román, a pod touto záminkou ji sexuálně zneužíval. Stejně jako řadu jiných mladičkových dívek. O svých eskapádách s dívkami i chlapci na prahu mezi dětstvím a dospíváním navíc veřejně psal a jeho knihy slavily komerční i umělecký úspěch.

„Nikdy jsem si nevyntulil lstí či násilím jediný polibek nebo pohlazení,“ hájil se později Gabriel Matzneff. Technicky vzato nikoli. Ale celá pravda je jiná. Svě oběti si vybíral nejraději mezi křehkými dívkami z rozvrácených rodin, kterým chyběl otec a které si svou nejistotu a nízké sebevědomí kompenzovaly útekem do světa literatury. Vykál jim, jednal s nimi zdánlivě s respektem. Jako první jim dal pocit, že jsou krásné, jedinečné, milované. Tak dosáhl toho, že se mu zcela odevzdaly, a přesně tak tomu bylo i s Vanessou. Svůj modus operandi popsal v eseji *Les moins de seize ans* (Mladší než šestnáct), kterou vydal v roce 1974. „G. tímto vysoce šířivým pamfletem dodá svému dílu ďábelský rozměr a podnítl zájem o své ostatní knihy. Text, který jeho přátelé považují za společenskou sebevraždu, naopak vystřelí jeho literární kariéru vzhůru a zajistí mu známost u nejširšího publika,“ komentuje to ve své knize Vanessa Springora.

Zatímco ve Francii se Matzneff držoval ve společensky po-

měrně přijatelné šedé zóně vztahů s nezletilými dívkami, na svých cestách do třetího světa zacházel ještě dál. „Mladí jedenáctiletí či dvanáctiletí chlapci, které si tu vodím do postele, jsou jako vzácné koření,“ chlubí se v knize *Pekelným tryskem* (*Un Galop d'Enfer*), vydané roku 1985.

Na oběti se pohlíželo s nedůvěrou a pohrdáním.

SVŮDNÍCI, NEBO PREDÁTOŘI?

Milostné schůzky padesátiletého spisovatele s mladičkou středškolačkou byly veřejným tajemstvím. Čím to, že šokující milostné vztahy velmi mladých (převážně) dívek a dospělých (převážně) mužů se ve Francii setkávaly s takovou tolerancí?

Svobodomylná atmosféra konce šedesátých let, která ve Spojených státech na sebe vzala podobu hnutí hippies, Woodstocku a demonstrací proti válce ve Vietnamu, se ve Francii odrazila v podobě květnové revolty roku 1968, kdy se studenti vzbouřili proti gaullistickému konzervatismu a obecně proti paternalistickému společenskému řádu. Heslo „je zakázáno zakazovat“ našlo odezvu i u levicových intelektuálů, někteří jím obhajovali také „svobodu“ dětí do patnácti let navázat sexuální vztah s dospělými. V roce 1977 zveřejnil deník *Le Monde* otevřený dopis s názvem *Na okraj jednoho procesu*, kde se francouzská intelektuální smetánka stavěla na obranu tří mužů souzených za sex s třináctiletou a čtrnáctiletou dívkou. „Za skandální považujeme už tak dlouhou vazbu kvůli prostému mravnostnímu deliktu, přičemž se děti nestaly obětí žád-

ného násilí, ale naopak vyšetřující soudcům potvrdily, že byly k těmto skutkům svolné,“ uvádí se v dopisu, jehož autorem, jak se později ukázalo, byl sám Gabriel Matzneff. Podepsal ho mimo jiné filozof Jean-Paul Sartre, teoretička feminismu Simone de Beauvoir, surrealista Louis Aragon či filozof a sémiotik Roland Barthes. Podepsat naopak odmítla spisovatelka Marguerite Duras či filozof Michel Foucault. Jak to, že se signatáři dopisu podepsali pod něco tak šokujícího? „Bylo to tím, že v sedmdesátých letech se ve jménu osvobození mravů a sexuální revoluce cítili povinni bránit svobodu rozkoše pro všechna těla. Omezování sexuality mladistvých je důsledkem společenského útlaku a povolení pohlavního styku jen jedincům téhož věku je podle nich určitou formou segregace. Boj proti sputání touhy a proti všem formám represe je příkazem doby,“ vysvětluje ve své knize Vanessa Springora.

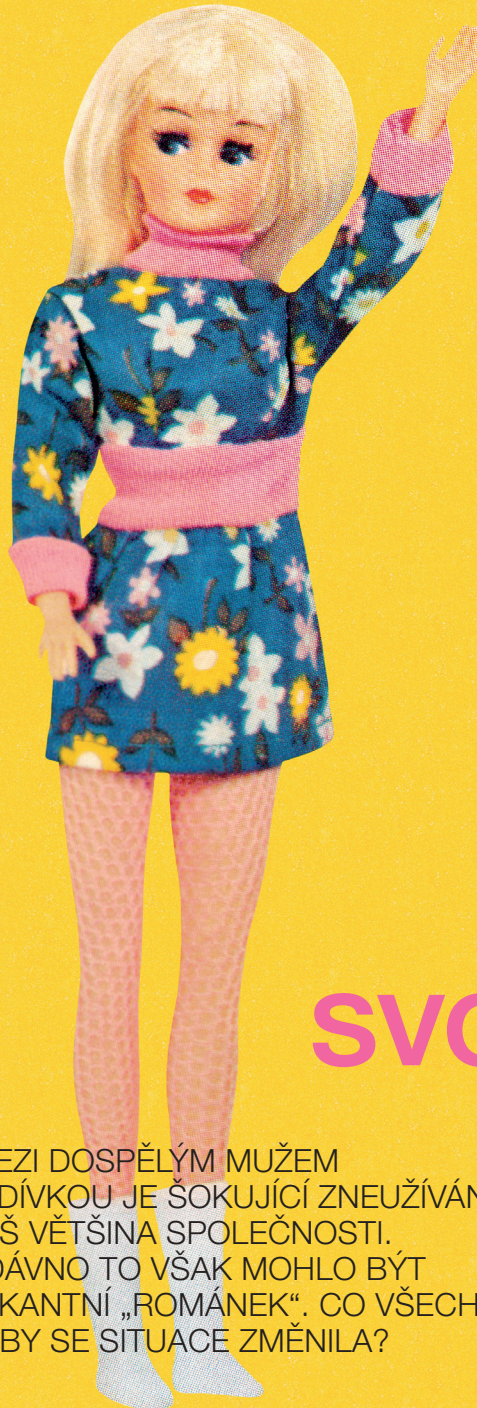
Jenže trvalo velmi dlouho, než se „příkaz doby“ změnil. Když v roce 2017 zacloumala světem kampaň #MeToo, ve Francii se na ni – podobně jako v Česku – pohlíželo jako na záležitost hysterických zhrzených žen a potrhých Američanek. Atmosféra v obou zemích je jistě odlišná. Odhalení čeští sexuální predátoři, jako byl politik Dominik Feri, psychiatr Jan Cimický nebo muži zachycení v dokumentu *V síti*, nedokázali kolem svých záletů vybudovat aureolu čehosi pikantně elegantního, dodat jim intelektuální nátěr a ještě na nich vydělávat tak jako Gabriel Matzneff se svými knihami. Nicméně v jednom se Česko a Francie podobají: na oběti, které se odvážily promluvit, i jiné ženy, které se jich zastaly, se pohlíželo s nedůvěrou a pohrdáním, dočkaly se urážek a napadání ohledně svého vzhledu a paradoxně i mravního profilu.

životní styl

O ČEM SE MLUVÍ/NÁZORY

TEXT: BARBORA ŠTASNÁ

dala

mu

svolení

SEXUÁLNÍ VZTAH MEZI DOSPĚLÝM MUŽEM A ČTRNÁCTILETOU DÍVKOU JE ŠOKUJÍCÍ ZNEUŽÍVÁNÍ, SHODNE SE NEJSPÍŠ VĚTŠINA SPOLEČNOSTI. JEŠTĚ DOCELA NEDÁVNO TO VŠAK MOHLO BÝT POVAŽOVÁNO ZA PIKANTNÍ „ROMÁNEK“. CO VŠECHNO SE MUSELO STÁT, ABY SE SITUACE ZMĚNILA?

JE ZA TÍM ZÁVIST, CO JINÉHO...

„Přichází archanděl šílené lásky!“ uvádí nakladatelství Julliard v anotaci k Matzneffově eseji Mladší šestnácti let a devótně pokračuje: „Ponořit se do jeho knihy znamená otevřít okna. Matzneff mluví o umění, Matzneff mluví o vášních. Je snad z jiné planety? Nejspíš to tak bude. Nosi široký bílý plášť a vznáší se nad zemí. Otcové nemohou Matzneffovi přijít na jméno a matky také ne. Létá příliš vysoko, není z naší doby! Ach, naše časy jsou k archandělům kruté.“

Nicméně Gabriel Matzneff mnoho let rozhodně nemohl tvrdit, že „naše časy“ jsou k němu kruté. Právě naopak, ve francouzském literárním světě si užíval nesmírně prominentního postavení. K jeho mocným ochráncům patřil i francouzský prezident François Mitterrand. V roce 1984 pozval autora na návštěvu do Elysejského paláce a o dva roky později o něm dokonce napsal pochvalný článek do malého literárního časopisu Matulu, který v roce 1986 věnoval Matzneffovi celé jedno vydání. Spisovatele v něm nazval „nenaopravitelným svůdcem“, který ho „vždy udivoval přesností úsudku a hloubkou svého myšlení“. Článek vyšel jen dva týdny před tím, než Matzneffovy zálety začala poprvé vyšetřovat policie na základě anonymního udání. Nebylo jistě náhodou, že spisovatel měl tehle článek v náprsní kapse, když šel k výslechu na policej-

ní stanici. Detektivové šmahem usoudili, že anonymy jsou nejspíš dílem nějakého jeho literárního soka. „Je za tím jen závist, nepochybně závist,“ řekl mu jeden z nich. Dalším, kdo se léta staral o jeho klid a pohodlí, byl mód-

U zneužitých se často setkáváme s odmítáním se považovat za oběť.

ní návrhář Yves Saint Laurent a jeho obchodní společník Christophe Girard. Právě oni dva roky platili jeho život v hotelovém apartmá, které s ním po část té doby sdílela Vanessa Springora.

V roce 1990 se Gabriel Matzneff objevil v televizní talkshow Apostrophes, kde se mělo „diskutovat“ o jeho skandálních denících a autor tam trousil svá obvyklá samolibá moudra o svádění mladých dívek. Většina přítomných, včetně postarší zastánkyne konzervativní morálky, se jeho řečem úslužně chichotala. Jedinou výjimkou byla kanadská novinářka Denise Bombardier, která do debaty vnesla zcela jiný tón:

„Připadám si jako z jiné planety,“ konstatovala chladně a pokračovala: „Někteří starší pánové lákají děti na bonbony, pan Matzneff dělá to samé se svou literární reputací.“ Francouzská literární veřejnost tehdy celkem nepřekvapivě odsoudila nikoli jeho, ale ji – ostrými slovy o frustrovaných, hysterických Američankách.

Gabriel Matzneff se těšil podpoře Národního knižního centra – řadu let pobíral nepodmíněné stipendium ve výši několika tisíc eur ročně, a dokonce ještě v roce 2013, když jeho knihy už poněkud vyšly z módy, obdržel na přímluvu svých známých prestižní Renaudotovu cenu. Ta sice není spojená s žádnou finanční odměnou, ale bývá obvyklé, že udělení takové ceny zmnohonásobí prodeje knih dotyčného autora.

JSEM STEJNÁ ZRŮDA I JÁ?

Zcela jinak se vedlo jeho oběti: Vanessa Springora se sice ještě před šestnáctými narozeninami s Matzneffem rozešla, ale v následujících letech se dostavily následky zneužívání. Měla narušenou psychiku, stěžila dokončila školu, užívala drogy. A především se potýkala s paradoxními pocity

Vanessa Springora – Svolení

Knihy, v níž nejen literární celebritu obvinila z pedofilie a celou francouzskou společnost z neochoty chránit mladistvé před sexuálními predátory, se stala bestsellerem. Vyvolala zemětřesení v politice a otevřela veřejnou debatu, jejímž důsledkem je zpřísnění zákonů na ochranu nezletilých.

viny, které jsou u obětí zneužívání poměrně běžné. Přebírají totiž pohled toho, kdo je zneužil, nechají si vsugerovat, že všechno se dělo z jejich vlastní vůle a mohou si za to samy. „U pohlavně zneužitých či obětí zneužití slabosti se velmi často setkáváme s týmž popíráním skutečnosti, s odmítáním považovat se za oběť,“ vysvětluje ve své knize.

Absurdní pocity viny ji pronásledovaly už během vztahu s padesátiletým spisovatelem, jak je zjevné z její reakce, kdy jí spolužák vmetl do tváře, že její milenec je „hnusný pedofil“. „To slovo jsem samozřejmě slyšela, ale dosud jsem mu nepřikládala žádnou váhu. Tentokrát do mě poprvé vniká. Jednak proto, že dělá zločince z člověka, kterého miluji. A jednak proto, že z tónu spolužákova hlasu, z opovržení, jež z něj slyším, si domýšlím, že

mě šmahem zařadil nikoli mezi oběti, nýbrž mezi spolupachatele.“ Jindy, když listuje knihou o Matzneffových eskapádách v Manile, si klade otázku: „Je-li G. skutečně takový zvrhlík, který si za cenu letenky na Filipíny opatřuje orgie s těly malých jedenáctiletých chlapců a své činy ospravedlňuje tím, že jim koupí školní aktovku, jsem potom stejná zrůda i já?“

Gabriel Matzneff ovšem nebyl jediným viníkem, během let zneužívání měl řadu benevolentních kompliců, počínaje Vanessinou matkou, která dceru nejenže neochránila, ale snad si i trochu užívala odlesk slávy, který na ni dopadal. Patřil k nim i Vanessin gynekolog, který jí ve čtrnácti letech, kdy zahajovala sexuální život s Matzneffem, bez námitek pomohl zbavit se panenství nařiznutím příliš pevné panenské blá-

ny, či policisté, kteří jeho případ vyšetřovali jen zcela formálně.

PROMLČENO, UZAVŘENO!

Knihy Svolení, která ve Francii vyšla roku 2020, ale vše změnila. Matzneff přišel o své literární stipendium, mocní přátelé se k němu obrátili zády a uchýlil se do ústraní na italskou Riviéru. Vyšetřovatelé zabavili v nakladatelství Gallimard výtisky jeho knih s úmyslem zjistit, zda ve svých dílech propagoval pedofilii. Možná že šestaosmdesátiletý autor bude souzen, k odsouzení však kvůli promlčení téměř jistě nedojde. Důležitější je ale něco jiného. Vanessa Springora byla ve své knize po mnoha letech konečně schopna konstatovat: „Za sexuální vztah s dítětem je vždycky zodpovědný dospělý, který ho inicioval. Vím to. Z vlastní zkušenosti.“ ■